

თეატრი

საოველ-კვირა ლიტერატურულ და მსატერობითი გაზეთი.

20 ოქტომბერს. ბაგონიციმა № 9 კვირაობით 1885 წელსა.

ფასა „თეატრი“-სა

წლით ხუთი (5) მანეთი. ნახევარ წლით სამი (3) მან. შეიძლება ნაწილ-ნაწილათ შემოტანა წლის ფასისა: ხელის-მოწერისათანვე სამი (3) მანეთი, მაისში ერთი (1) მანეთი და მარიაშობის თვეშიც ერთი (1) მანეთი ცალკე რომეცა „თეატრი“-სა ღირს სამი (3) შუტა. ფასი განცხადებისა: მეორე გვერდზედ სტრ-ქონზე 5 კაპ. პირველზე 10 კაპ. მთელი უკანასკნელი გვერდი 20 მანეთი, პირველი 35 მანეთი.

ხელის მოწერა ძაილება:

თბილისში გრ. ჩარკვიანის წიგნის მაღაზიაში და „თეატრი“-ს რედაქციაში. ქუთაისში მძ. ჭილაძეების წიგნის მაღაზიაში. გორში ს. მგალობლისწილითა. თელავში ი. როსტომიშვილითან. გარეშე მცხოვრებთათვის ადრესი: Тифлисть, Редакция „Театръ“. კორესპონდენციები და საზოგადოთ ნაწერები პირდაპირ „თეატრის“-ს რედაქციაში უნდა გამოიგზავნოს. დაუბეჭდელ წერილეს რედაქცია ავტორს ვერ დაუბრუნებს.

ქართული
თეატრი

დღეს, კვირას,
20 ოქტომბერს

ქართული დრამატული დასისაგან წარმოდგენილი იქნება

I დროებითი სიუჟარული

ორ მოქმედებიანი კომედია თ. ღ. პრისტავისა.

II მ ა თ ი კ ი

მესამე მოქმედება ა. საბარლის დრამიდამ.

III

პირველად

რეჟისორი ს. აბაშიძე, მსახიობნი: ვ. აბაშიძე, მ. აბაშიძე, მ. აბაშიძე, მ. აბაშიძე.

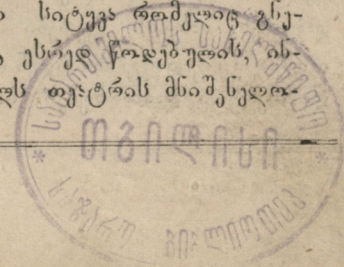
მოღვეილი ერთ მოქმედ. გადმოკეთებულია. დასაწყისი 8 საათზე.

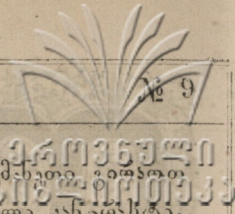
ქართული თეატრი და ჩვენი მოწინავე დასა.

უნდა მოგახსენოთ რომ ჩვენ საზოგადოებაში, ყველა უმაღლესი ჩვენი ინტერესები გამჭრლად და ალბი დაუთმია გულის მოთხოვნილებათათვის. იქ გული—ეს პატიოსან გმინობათა და ღრმადილებათა ბუდე, გაცეზულა და ტვინს ბძანებლბს გუჭი. როგორც სწოება წარუენილი და სინიდაისს მოკლებული მუდამ პატიოსნებასე და ღმრანკობს, მსდალი და ჯახანი გუღოგენებასე, ისე ამნაირ საზოგადოებაში მეტად ცხარედ ბასობენ სამშობლოს სიუჟარულსე და სსვა ამნაირ უმაღლესს

საგნებზედ, მაგრამ ამ გარეგანი შესედულებით გმინობ რაზმებში მერწმუნო—სულ თითო-თითოდ გაიზარებან, იმ დროს რომ ვინმე გამოხნდეს და შესძახოს: „ემაწვილებო, მჭერა თქვენი თავ-განწირულება, თქვენი განმსაღებო, ტარებად შესწირავად“ და გთხოვო დღეს ვასშად ღვიწხოს ნუ მიართმევო და იმის საფასურა იმ კეთილი საქმისთვის გარდასდოთ, რომლის გულისთვისაც ამ სათში კბილებში რფლი იდინოთ და მეტას ალტაცებით გინაღამ სკამები დაამტკრეთ!...“

ამის დასამტკიცებლად ავიღოთ თუნდა ჩვენი თეატრის საქმე. საბ ჩამოუგდეთ სიტყვა რომელიც გუბო, სულ უკანასკნელს ჩვენი, ესრედ წოდებულის, ინტელიგენციის წარმომადგენელს თეატრის მნიშვნელ-

ბაზედ და ზატარ მოთმინება გი იქონიეთ ყური დაუგ-
დოთ,—მაშინ ჭინასკოტ რა მკვერ-მეტყველობით დაგი-
ხატავთ ამ სავანს, რამდენ ნაირ ჭინაზედ დასტყენს.
დაიღაც რომ თვატრს დიდი და მრავალ-გვარა მნიშვნე-
ლობა აქვს ჩვენთვის, მაგრამ თვალი გადავკეთო რა მს-
ხვერბლი მოუტანია ჩვენ სტრენისთვის იმ მოწინავე დასს,
რომელსაც კისრად უღვია მძიმე ტვირთი ჩვენის ზრო-
გრესისას. სამწუხაროდ უნდა ვსთქვათ, რომ გაკეთების
მაგიერ, ძრვიელ ბეერი დაუშლავს და უკან დასწიოს თვა-
ტრის საქმე იმ ზირთა, რომელნიც ყველა საქმეში ერე-
ვიან, ჩვეულებისამებრ აქვს ჩამოტმასნენ იმ განძრავებით,
რომ რომელიმე აქტიორი, ანუ აქტიორისა, რომელთაც
მათ თვისი მოწულებების თვალი გადავკეთეს, მალდა და-
ყენებინათ, და დანარჩენები მათ მონა-მორჩილად გაემწე-
სებიანთ. მათმა გარკვამ დათუსა ჩვენს დრამატიულ დას-
ში ავად-მავალი, უთანხმოება და რამდენიმე სუკეთესო
ნაჭი თითქმის სამუდამოდ დაუკარგა ჩვენს სტანას. უმ-
თავრესი მიზეზი ის განსაკუთრებით, რომ ჩვენი მეთაურება
საკუთარი ცხვირის სიგრძის მანძილს იჭით აწიფებს
ჭინაზედ და ზირთაგანს, და მსხვერპლს თავმოყვარობას
მსხვერპლებს ყოველთვის საზოგადო საქმეს.

გვრცხვენთან საქვეყნოდ ვაღვიაროთ, მაგრამ უნდა
მანაც გამოვსტყუდეთ, რომ აწწრუნი, რომელსაც ჩვენთან
აწვითარი ვაგშარი არა ჭქონდა, რომლისთვისაც ყვე-
ლა ჩვენი საქმე უნდა იყო, უფრო კაცურად და შე-
დავითით ეპურობდა ჩვენს, ყოვლად დახატულს და
გაჭირებულს დრამატიულს დასს, მანამ ჩვენი საკუთარი
ბანკი, რომელიც ვაწდა ზატარონად თვატრისა და მთლად
აწწრუნის ქონებისას. როგორც მოგესხენებთ, ჩვენს ბანკს
წესდების ძალით მისნად აქვს მთელი თვისი წლიური
მოგება გაუნაწილეს და მოახმარეს ჩვენს საზოგადო
მოთხოვნილებებს. უმთავრეს ნაწილს თვისი მოგება-
სას ესლა ბანკი ახმარებს სათავად-წინაურს სკოლას და
ცოტოდღის გორისა და თელავს საქალბო სასწავლე-
ბლებს. თვატრა იმ საზოგადო მოთხოვნილებათა მო-
რის არ არის ჩარიცხული, რომელსაც შემწეობა ეჭირ-
კება. ჩემის ფიქრით გი ძრვიელ საკამათო სავანად უნდა
ჩაითვალეს: რა უფრო სასარგებლო და საჭარბა ჩვენს
მდგომარეობაში, თვატრი, თუ «ტრინობის» და მუნი-
კის გაკეთილები, რომლებსაც ჭინაზედება ბანკის ფულები
საქალბო სასწავლებლებს გორში და თელავში? შემწეო-
ბის მაგიერად, ჩვენმა ბანკმა ათას ნაირ საიურთხეები აუ-
შენა, ათასნაირი სრვიე მოსდო ეხლანდელი დრამატიუ-
ლის დასის მოთავეთ, რომ რომელმე თვატრა ამათ
სელში არ ჩავარდნიდეთ. მაგრამ მანაც ყველაფერსვე
დაჭყენენ, საბლის წვერები სელში მსტეს ჩვენს ბანკს,
თუმცა გარკვეულ ჭგრძნობდენ რომ მსხეში თავეთი გაუყვს,—
და თვატრი დაინარჩუნეს. ბანკს ესლა სელში, უჭირბავს

ეხლანდელი დასის მოთავეთისაგან 270 მსხვილი ფრანკით
და ყველა ნაირი სრვიებით შეიარაღებულა განსასტა.
თავის მხრით ბანკი არაფერს მოვლუობას არა კისრე-
ლობს ტრუპის წინაშე. იგივე დამტკრეული მებელი, იგივე
განხელებული და დაგლეჯილი ფარდები, იგივე განხელებუ-
ლი დეკორაციები. ერთის შეხედვით, სწორედ აუხსენ-
ლას ჩვენის ბანკის მხრით კისრეთა სასტიკი მოშურება
ჩვენის ნიჭიერის არტისტებისა, ურმდებოთაც ქართუ-
ლი თვატრა შეუძლებელია. მაგრამ თუ არ დავივიწყებთ
შემოთ წარმომთქმულს ახლს, რომ ჩვენში საზოგადო
საქმებს ახლებს ზარადობა, მაშინ ყველაფერი გამოაშ-
კარავდება. რა ღვაწლი მიუძღვის სამშობლო სტენის წი-
ნაშე ბ. ნებიერბის, რომელსაც შარშან იმავე ბანკმა
არც ბეი მოსთხოვა, არც განდრახტებით შეკრა და ცნო-
ბილს თავის ნიჭით და სტენისთვის თავდადებულს არ-
ტისტს ახამიეს გი ესრეთი მრუდე თვალით შექსედეს?
ამის ზასუსს ზევეთვე ამოკითხვათ.

თუ ეს არა ვიძარა იმ ახრის დასამტკიცებლად, რომ
ჩვენში «ქვეყნა და ქვეყნას საქმე ფესებზედ ჭიდიით»
მათ, ვინც ყველაზედ მეტს უფროინს საქვეყნო საქმესვედ
და მხოლოდ ზირადობას მასდევენ,—ერთს ახ. დას ფაქტს
მოვიყვანთ. დღეს, 16 დღისობისთვის, გამოვიდა ცალ-
კე წიგნავად შეკრული თბილისისა და ქუთაისის ბანკების
განცხადებები და საინდივისის განწმენდად თან გამოაყო-
ლეს „ივერია“. ბანკის განცხადებების დაბეჭდვა ყურ-
ნალში,—მერე ისიც იმისთანა ყურნალში, რომელიც
გამდის სამ-ათს თვეში ერთსელ და სულ რძომცი
სელის მომწერელი ჭყავს,—მარტო ჩვენში შეიძლება,
სადაც მეთაურობს გამოცხადებულა «სტრიაზნი», რომ-
ელიც ბანკის წესდებას თუნდა აბრუნდას უხამს, თუნდა
დაბრუნდის. «დროება» აღარ არის, მაგიერ სომ გამო-
დის საკვირობო გაზეთი «თვატრა», რომელიც უფრო
მეტი ვრცელდება, — რატომ ამ გაზეთში არ და-
ბეჭდეს, როდესაც ზირ-და-ზირი ინტერესები მოვირბე-
ნების თხროვლებს და ბანკის წესდებაც ამას ეთანხმება
იმისთანა ზერიოდულს გამოცემება დაიბეჭდოს, რომე-
ლიც უფრო ვარცხლებულია. მაგრამ, მოგესხენებთ,
გნაზ ი. . . «ჭკვიანია» ვაწდა, ყოველთვის უმანურნია
და არც უმტყუნებს ამ ზირინცხამ: „ლუკმა ვაწარდეს-ვამ-
ში ჩავარდესო!» აგვიტრის ნომერი თვის ჭლეტი ყურ-
ნალისა ცოტომბერში გამოცხადეს; ისიც თვალსაფეროდ,
რომ ბანკების განცხადებების ვაწდა, ცოტა რამ მანც
იყოს წასავითსა,—საგურამოელი ბებერა მანსთვის
დაუწერინებდა «თვალსა», «შეკვასა» «შეშინებულისა» და
სს. ლოცვები და ნომერი გამოცხადეს. სწორედ ამასვედ
არის ქართულად ნათქვამი: „ვიცხად ვაწკენდი და მამი-
და აწდა ვანავო.“ მოხერხებულა გნაზმა განცხადების
ფულებიც ვიბეში ჩააქანა და თავის მეთხველებთანაც

ეროვნული
მედიკალიტიკა

შინადად გამოკადა. მართლა და სწორედ შესალოცა-
გები არიან „ივერიის“ სახალხო მკითხველები და კნა-
ზი ჭკა...ძის ბანკის კლიენტები!

უჩიგო აზ იქნებოდა, რომ „ივერიის“ რედაქტორს
და ბანკის გამგებელს „უქმურისა“ და „მგლის ჰიზის

ლოცვასთან“. თვით „ივერიისა და ბანკის“ ურთიერებ
ერთო. ანა, ბატონებო, თავის აგდება და ქვეყნის მა-
სხადად აგდება შეიძლება, მაგრამ ეს მომეტეულება და
საწყაოს ჰიზს გადმოედინა!

დავით სოსლანი.

კრიტიკა და ბიბლიოგრაფია

ჩვენ ლიტერატურაზე

(შედეგი *).

III

დველ დროში, თუცაღა მაშინ უფრო
ბევრი დამაბრკოლებელი მიხეხები შე-
ხვედრია მწერლობის განვითარებას—ლიტერატურა
გექონია. პირველი და უმთავრესი დაბრკოლება მი-
სი, ათასის წლობით, მიუძინებელი ბრძოლა იყო
სხვა და სხვა გარეშე მტრებთან. მსეც არ იყოს, თუ
გულზე ხელს დავიდებთ, უნდა ვსთქვათ მართალი:
არც ჩვენი წინაპარნი ყოფილან მშვიდობის მოყუ-
არენი. თუ როდისმე გარეშე მტერი მოასვენებდა სა-
ქართველოს, მაშინ მიჩვეულნი მოუსვენრობას,
ერთმანერთს დაერეოდნენ ხოლმე. მს პატარა სა-
ქართველო დასტრეს და დაინაწილეს რამოდენიმე
პირებმა, რომლებიც მეფეებს უწოდებდნენ თა-
ვიანთ თავს. მს მეფეები, როგორც შეჭვე-
როდა იმ დროს თავიანთ ინტერესების მეტს
არას დავებდნენ და ბრმა ხალხი იყო მათის სურ-
ვილის აღსრულების მახვილი. რასაკვირველია, ამ
გვარი მდგომარეობა მწერლობას ვერ შეუწყობდა
ხელს. რამოდენიმე შთამომავლობა ზედი-ზედ ბრძო-
ლის ბანაკში იზრდებოდა და იქვე კვდებოდა. ასე
რომ მაშინ ფიზიკურ ძალას, როგორც ინდივიდუ-
უმისას ვგრევე მთელი ხალხისას უფრო მნიშვნე-
ლობა ჰქონდა, ვიდრე ჭკვის გამჭრიახობას. მს ყო-
ველთვის ასეა და ეს მოვლენა შეიძლება ისტორი-
ულ კანონად ჩათვალოს. რომელიმე ხალხის მსო-
ფლიო ასპარესზე გამოსვლაში, შესამჩნევია სამი
პერიოდი. პირველი პერიოდი—პერიოდი მძლავრო-
ბისა, მამაცობისა და ძალით ანუ იარაღით სამხ-
ღვრების გაფართოებისა; მეორე პერიოდი—პერიო-
დი სამოქალაქო ცხოვრებისა, როდესაც ფიზიკური
ძალა ისვენებს და შრომის ადგილი დავთმობა ტრინს;

მესამე პერიოდი—პერიოდი ზნეობის დაცემულ-
ობისა, როდესაც მთელ სამეფოს ზარმაცობა-გარყუ-
ნილობის ზეწარი გარდაფარება და ნელ-ნელა ირ-
ღმევა.

მართველებს, ვინაიღვან მტერი არ ასე-
ნებდა, მთლად საძვირფასო მონასტრებში ინა-
ხებოდა რადგანაც ეს უკანასკნელები უფრო
მოსვენებულნი იყვნენ, თავის მიუღვამლობით
და ხალხისაგან თავ-გაწირული დაცვით. სხვათა მო-
რის ქართული წიგნებიც, როგორც ძვირფასეულო-
ბა, იქ ინახებოდა. ბერებსაც უფრო დიდი და ბევრი
დრო ჰქონდათ მწერლობა გავერცელებით. აგრე-
ლებდნენ კიდევაც. მაზე არაა საჭირო ბაასი თუ
რა ზედ გავლენა ჰქონდათ ბერებს ხალხის ზნეო-
ბაზე და განათლებაზე. ამიტომაც ქართული სა-
ღმრთო ლიტერატურა არ არის მაინცა და მაინც
ღარბი.

თუ კი როდისმე ხანგრძლივი, კეთილი, მე-
ფობა ხედებოდა, მაგალითად, როგორიც იყო
მეფობა მამარისა, მაშინ მწერლობაც აღორძინე-
ბული, აიდგამდა ფეხს და ქართველი ამტკიცებდა
მას, რომ თუ იგი ესრედ ადგილზედ არ მოვარდ-
ნილიყო, როგორიც არის ძავკასია, ყოველი მხრი-
დამ და ყოველი ხალხიდან საგლეჯ-საცვეთად; თუ
მისთვის ბედს ერგუნებია უფრო მყუდრო და მი-
ვარდნილი ადგილი, იგი კაცობრიობის პროგრესში
მიიღებდა შესამჩნევ მონაწილეობას და გონების
გახსნილობაში არ ჩამორჩებოდა დანარჩენ ხალხებს.
ამ გვარი კარგი დრო იყო მეთერთმეტე საუკუნის
მეორე ნაწილიდან, თვით მეთორმეტე საუკუნის
დამლევამდე. მაშინ საქართველო შესანიშნავ როლს
თამაშობდა არამც თუ აზიაში, არამედ მაშინდელი
ევროპის ყურადღებაც მიიქცია მან. საქართველოს

*) იხილე „თეატრი“ № 3.

კარგად სცნობდა იმ დროის საბერძნეთი და თუ თავის სიკვდილს ხედავდა ეს უკანასკნელი, პირველის აღმოცენებასაც კარგათ სცნობდა. მაგრამ განგებამ სულ სხვა გვარად იმუშავა. მან გადასწყვიტა ძველი ხალხების აღმოფხვრა, მათ შორის საქართველოსაც, და მათ ნატამალზე ახალი, ძველ ისტორიაში უცნობი ხალხების აღდგინება. ტყვილად არ უწოდებენ თამარის დროს „საქართველოს ოქროს დროს“. (см. Путешествіе Владикина по Кавказу). ეს დროა, რომელმაც ყოველ გვარ საქმეში იგი ასახელა. მაშინ საქართველოს ჯარი იყო გამარჯვებული გარეშე მტრებზედ, დიდება და სიამაყე მოკავშირეებისა. მაშინ დელმა არხიტექტურამ, თუმცაღა საბერძნეთიდან იყო იგი გადმოტანილი, მაგრამ თავის ნამდვილი ე. ი. დედანი თუ ჩამოიტოვა უკან, თორემ თვითონ აღარ ჩამორჩენია. ამას გვიმტკიცებს ათასი ნამგვრეები ჩვენს ქვეყანაში ურიცხვად გაფანტული. მაშინ საქართველოს ხელოვნება იყო სამაგალითო. ამ დრომ გვაჩუქა შოთა რუსთველი და შეიძლება მრავალი სხვა მწერალი, რომლებმაც სახელებს და ნაწერებს ჩვენამდე ვერ მოუხწვევიათ.

ძნელად დასაჯერებელია, რუსთველს არ ჰყოლოდეს წინაპრები მოლექსეობის ასპარესზე. ეს ყოველად მოუხერხებელია. შეიძლება მან განათლება მიიღო ბერძნულ—ათინაში; შეიძლება ის ბევრად მაღლა იდგა განათლებით თავის თანამედროეებზე, მაგრამ მოლექსეთა მამათ-მთავრად მას ვერ ჩავთვლით. არ შეიძლება, მის წინადაც არ ყოფილიყოს ლექსი. ისიც შეიძლება რომ რუსთველს ლექსმა მიაღწია უკიდურეს და მიუბაძავ სიმშვენიერემდე, მაგრამ რომ მანამდისაც ლექსი უნდა ყოფილიყოს საქართველოში ეს არ არის საეჭვო. ამას ამტკიცებს მართლა მიუბაძავი სიმშვენიერე, რუსთველის ლექსისა, რომელიც ერთი კაცის საგმიროდ არასოდეს არ უნდა ჩაითვალოს. ესეც არ იყოს ამას თვით რუსთველი ამტკიცებს თავის წინასიტყვაობაში.

„მოშიარე არა ჰქვიან, თუ სადმე ჰსთქვას ერთი ორი;

თავი ყოლა ნუ ჰქონია მოლექსეთა კარგთა სწორი,

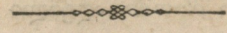
განაღა ჰსთქვას ერთი ორი, უმსგავსო და შორი შორი

მაგრამ იტყვის ჩემი სჯობსო, უცილო ბლობს, ვითა ჯორი, და სხ.

მამ რას ნიშნავს ეს სიტყვები, თუ დანარჩენ მელექსეთა ცხვირში ცემას არა? ამ სიტყვების მედიდურებიდამ ისიც უნდა დავინახოთ, რომ თავის პოემით ძლიერ შორს ჩამოიტოვა რუსთველმა დანარჩენი მელექსეები. ის არავის ეგონოს, რომ ჩვენ ესწერდეთ „მეფხვის ტყაოსანის“ გარჩევას. ჩვენ გვინდა ამით ვსთქვათ, რომა საქართველოში აღრე ლი-

ტერატურა არამც თუ იყო, არამედ ძალიან უკან და მეფხვის ტყაოსანს გარდა ჩვენ გვაქვს მაზე უფრო აღრე დაწერილი რომანი „მისრამიანი“, დიად ძვირფასი. ამ წიგნის გავლენა რუსთველზე ცხადია. „ამირან—დარეჯანიანსაც“ იხსენიებს რუსთველი თავის პოემაში, და რადგანაც ესეთი პოეტის ყურადღება მიუქცევია ამ წიგნს, უსათუოთ ძვირფასი იქმნება იგი. ამ წიგნს, როგორც სხანს ჩვენამდე მოუღწევია და ვიმედობთ, ხელ-ნაწერიდამ იგი დაბეჭდილ წიგნად გამოვა, როგორც გამოვიდა „ვისრამიანი“ ამას წინეთ. ეს ორი წიგნი „მეფხვის ტყაოსანი“ და „მისრამიანი“ (შესახებ „ამირან დარეჯანიანისა“ ჯერ ვერას მოგახსენებთ), შეადგენენ ისრედ საგანძურს, რომლითაც ხალხი უნდა ამაყობდეს. ეს არის მთელი სიმდიდრე. ამ წიგნების მეტი საჭირო არ არის, რომ კაცმა საჯო ლიტერატურის სიმდიდრეზე. მიწც ამ ორი წიგნის გამოკვლევას და შესწავლას შეუდგება, იგი ცხადად დაინახავს, რომ ეს ორი წიგნი არის ნაყოფი მთელი, ხანგრძლივის და მდიდარი ლიტერატურისა. ამ წიგნების თავიდან ბოლომდე თარგმნად მიღება სირვევია. შოვლად შეუძლებელია, რომ მათ მამებიც არ ჰყოლოდათ და ბარტყებიცა. რა გაეწყობა, რომ მათ ან არ მოუხწვევიათ ჩვენამდე, ან ნაწყვეტებად მოსულან, ან მოსაძებნი არიან. მაშასადამე ძველ საქართველოს ბელეტრისტიკა ჰქონია და, ვვონებ, დროს შედარებით ვერც ერთი ხალხი ვერ შეგვედრება ამ შემთხვევაში. ამას გარდა, არც ფილოსოფიური მეცნიერება უნდა ყოფილიყოს საქართველოში დავიწყებული. რუსთველიც იხსენიებს ფილოსოფოსების სახელებს, მაგალითად დიონისს. სხვა ამ დროის მელექსეების ნაწერები, აი თუნდ ჩახრუხასი, ხომ სულ გადაჭრელებულია ფილოსოფოსთა სახელებით. ესეც არ იყვეს ზოგიერთა ბერძენთა ფილოსოფოსები ნათარგმნი იყვნენ ჩვენს ენაზე. მაშასადამე ჩვენი ლიტერატურა აღრე მაღალ ფეხსადგურებზე მდგარა: საღმრთო ლიტერატურა, ბელეტრისტიკა, ფილოსოფიური ნაწილი ლიტერატურისა და, თუ მივიღებთ მხედველობაში ძველ კარაბადინებს, მედიკური ლიტერატურაც გვქონია. რა იქმნა ეხლა ესდენი სიმდიდრე? დაილუპა და დაიკარგა, ბრძოლების დროს; ზოგი ცეცხლს მიეცა, ზოგი, როგორც მოგვითხრობს გადმოცემა, ჩვენის ქვეყნიდან გაიზიდა და ზოგს ძენა და მოპოვება უნდა.

(შემდეგი იქნება)

ფელტონი

ღ ა მ ე

მღწმენდილს ცაზედ მთვარე მიცურავს.
მარსკვლავებთ გუნდი კაშკაშებს—კრთება.
მათი ნათელი არე-მარესა
სიუხვით მორწყავს; მოეფინება.

ცვარი ციური ბალახებს ნამავს:
წვრილ—მარგალიტად ზე დაეყრება.
ნელი ნიაფი დაჰქრის და ფოთოლთ
პაშრიალებს ებასება.

წყარო მოცეკვავს, მოითამაშებს;
ხანაც ბუტბუტებს, ხანაც სჩქედება...
ბუღბუღი ვარდნარს შეფარებული
პოკობს დაჰკენისის, თავსა ევლებს.

ხან ჩაკისკისებს, ხან ჩაკაკანებს,
ხან ხმას ამოსკენის; წამს შეჩერდება.
თითქოს ამ ადგილს მას დარჩენია
სულის სიმშვიდე და ნეტარება...

ჰოი, მნათობნო! იბრუნეთ პირი
ტყუილი არი ეგ მზრუნველობა,
როდეს ცხოვრების მიზნათ გამხდარა
აქ ანგარება და ბინძურობა.

მიწავ! გააღე გული უფსკრული
შენვე ჩაჰყლაპე შენი მშვენება!—
თუ რომ კი ნაცვლად პატიოსნების
შენს ზურგზე მეფობს აწ ბოროტება.

რ. ალისუნელი.

მონარღენი

სადილზედ საშინელი სიჩუმე იყო. სახლის
პატრონი სცდილობდა სიმზიარულე ჩამო-
ეგდო, ლაპარაკის მდაზედ მოეყვანეთ, მაგრამ უთუ-
ოთ ჭამის მდა უფრო ძრილი იყო ჩვენში, რომ ბე-
ჯითად შევექცეოდით ლამაზ-ლამაზ საჭმელებს და თან
ყელს ვისველებდით ლამაზისავე წითელის ღვინით.
მიღასაც მიულოცეს ტოლუმბაშობა, მაგრამ მრავლო-
ბამ ყური არ ათხოვა იმის ბრძანებას და სადილი აიკრი-
ფა საშინელივე სიჩუმით. შეყრილნი ვიყავით სხვა-და-
სხვა მიმართულების, სხვა-და-სხვა აზრის ქალი და
კაცი და ეს იყო მიზეზი რომ შორი-შორს ვისხედით
და ვათვალისწინებდით ერთმანეთს.

შემაერთებელი საგანი მალე გვახოვა მასპინძელ-
მა. შავის შემდეგ მოგვიტანეს ნარდი და ბანქო; სა-
ზოგადოება ორ ნაწილად გაიყვენი. ერთი უფრო,
ყმაწვილობა, შემოაუსხდა რვეალ სტოლს „ღურაჩკის“
საცუღლუტოდ და მეორე ძველებურს მოზაიკით
მოჭედდის და სპარსულის წარწერილებით აჭრელე-
ბულს მშვენიერ ნარდის ფიცარს.

— თქვენ გსურთ მეთამაშოდ? თავმომწონე-
ბით გაიღრიჭა დაბალ-დაბალმა ჩინოვნიკმა და

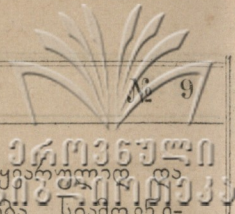
დარწმუნებულმა რომ თავის მოწინააღმდეგეს
მოუგებს მოტვლებილ შუბლზე ხელი გადი-
სვა—ძრიელ კარგი, ძრიელ კარგი, კნიაზო, და
კმაყოფილების ღიმილით ნარდის ფიცარს მოუ-
ჯდა.—თითო მანათი და ორი. პირობაზე ხომ თან
ხმა ხართ? ბევრი ხომ არ არის?

— ღიახ, დარბაისლურად მიუგო მისმა მო-
პირდაპირემ, თანახმა ვარ, აბა დაეწყეთ.

მის დიდად განსხვავებულ ტიპს ეკუთვნო-
დნენ ეს ორი ნარდის მოყვარულნი. ერთი იყო
უშნო, თავ-ცარიელი, გულით ფლიდი და ჯი-
ბით დიდი არაქელა და მეორე გმირი შეხედუ-
ლობით და გონებით, და გულით საესე წმინ-
დის ზნეობით, მაგრამ განხრეტილის ჯიბით. პირ-
ველს ნარდი უყვარდა, როგორც მოგების დავთ-
არი და მეორეს, როგორც ბრძოლის ველი.

რასაკვირველია, მაყურებლების სიმპატია მეო-
რესკენ იყო მიქცეული.

ჩინოვნიკმა გაიმარჯვა. მოიგო ერთხელ, მოი-
გო ორჯელ, მოიგო სამჯერ. არაქელას სიამაყე
მოემატა. ტრახახი ამრავლა, კმაყოფილების ნიშნად
ხელების ფშენეტა იწყო. „ღავ, დავბასე, დავბაჩა,
დავბაფან...“ გაისმოდა ყოველ წამს.

მაყურებლები უფრო ახლო მიუსდნენ დამარცხებულს და თვისის სიახლოვით თითქო ძალას აძლევდნენ საბრძოლველად, ის კი წყნარად, დარბაისლურად გადადიოდა კამათელს და შუბლსაც არ ინძრევდა იმ საგრძნობელ წაგებაზედ, რომელიც ჩვენ ძრიელ გვაწუხებდა.

„ღუშაში კამათელო, აბა შენებურად, ჩემო კამათელო“. დასწყევლა პრაქელამ და ოქროს—მოყვარულობით კბილები აკრაჭუნა, სიტკობების ნერწყვებს ჰყლაპდა.

მეორე კი იღიმებდა და კამათელს წყნარად აგორებდა.

აბა კნიაზ, ჩემთან თამაშს რად ნებულვდები, „კლუბში“ ერთი ვერცხენ გაბედამს ჩემს გაჯიბრებას. ისუ გინდა, კნიაზჯან, ვაფათაოდ, მე არ მინდა გააკოტრო.

კნიაზი წელში გასწორდა. სახეზედ ოდნავ სიწითლემ გადაჰკრა, თვალეში უკმაყოფილების აღმა გაუელვა.

შეცბ ბედის ჩარხი დატრიალდა. მოგებამ მხარი იცვალა. პრაქელა დაწყნარდა. პირს შხამი გადაედინა. თვალეშმა სიშურით უწყო ცქერა.

მოგება მეორეს მხრიდ გაგრძელდა და გაუთავებელი შეიქმნა. ტრაბახა მონარდე ორად მოიკუნტა, თავი ჩაღუნა, შუბლზედ ცივი ოფლი წამოადგა. ტრაბახა ენა მთლად ჩაუვარდა. საცოდავი იყო იმის მთლად დამარცხებული, მოკუნტული პრაქელა.

მეორე კი ისევ ტკბილად იღიმებდა და კამათელს წყნარად აგორებდა. მაყურებლები უფრო მიუახლოვდით ჩვენ „სიმპატიეს“ და სრულის თანაგრძნობით უყურებდით მის გამარჯვებას.

—მა, ეს რა მამდის? რა მემართება? ვინ დამლახვრა, გულის წუბილით აქეთ-იქით იხედებოდა საბრძოლო პრაქელა და ჭრელი აბრაშუმის ხელსახოცით ცივ ოფლს იწმენდდა.

„მეცი-და-ხუთი, სამი თუმანი, სამ-ნახევარი, ოთხი-ოთხს—ნახევარი, ხუთი...“ გაისმოდა მაყურებლებისაგან არჩილის მოგების თვლა.

პრაქელა თრთოდა და კნიაზი იღიმებდა. „მქვისი თუმანი...“

— ძმარა... დავისვენოთ... ალაგი ვიცვალო, თითქმის ტირილით სთქვა საცოდავმა მონარდემ და საჩქაროდ კარზედ გავარდა.

ჩვენ სიცილი წა გვსქდა. ბატონო, ვეუბნებოდით არჩილს, თუ აგრე ადვილად შეგეძლო მაგის გაქცევა რად იწუხებდით თავს იმის ლაყობით?

— უნდა მოგახსენოდ, მოგვიგო იმან, რომ

მე ნარდი მიყვარს სულელურის სიყვარულოდ და თუ მარჯვე მოპირდაპირე შემეყრება ნამარჯვებით ვთამაშობ კიდევ, ზოგჯერ, გატაცებითაც, თუ რასაკვირველია, როგორც მოგახსენეა, მარჯვე მოპირდაპირე შემხვდა. მე როგორც გამიგონი და როგორც თითონაც იკვებდა ეგ აქ პირველ მონარდეთ ითვლება. მაგრამ პირველ კამათლისვე გაგორებაში შევატყე, რომ ჩვენში თანასწორი თამაშობა არ იქნება და საბელი მიუშვი. მაგრამ რა კი კვება ტრაბახზე შეცვალა და ტრაბახი დაცინვის კილომდინ აიყუანა, მე მხოლოდ დაწვიე. მე რა მათქვინებდა, რომ აგრე მალე შეკრებოდა.

— აბა, კნიაზ, ახლა თქვენ აქეთ მხარეს დაბძანდი. „წითლებს“ ახლა მე ავიყვან, „შავებმა“ ხო არ დამძახნეს.

— თქვენი ნებაა, საილაც გნებავსთ იქით დაბძანდით, წყნარად მიუგო არჩილმა და გააგორა კამათელი.

ნარდის თამაში სულ შეიცვალა. წინად იყო ბრძოლა და მის შედეგი, დამარცხება. მხლა მხოლოდ წყნარი, განძრახ უკან დაბრუნება (ანუ ჩუქება) მონაგებისა. არჩილმა თამაშს თავი მიანება და უგულოდ ნარდის კაცებს გადას-გადმოსმიდა. პრაქელა კარგად გრძნობდა არჩილის გულუხვობას და მოწიწებით სარგებლობდა ხელში მიცემულს მოგებით და თანაც არ ირცხვენდა და ზედ უმატებდა დავ, დაებასე, დაებაჩა და სხვ.

— ღიან, ღიან ღიმილით უპასუხებდა ჩინოვნიკს თავადი და აგებდა. მაყურებლებიც მოვიწმინდით, თამაშის ყურების აზრი აღარ ჰქონდა და ავიშალენით.

— მოიცადეთ, მოიცადეთ, კანკალათ, გვეხვეწებოდა არაქელა. ჯერ კიდევ ბევრსა ვარ წაგებას.

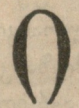
— ნუ სწუხართ ბატონო, წანაგებზედ. აი დანარჩენი ოცდა ხუთიც, ბაღლო თქვენთან, და კამათები გადაუწყო პრაქელას.

ე. გაბაშვილისა.

თეატრი და მსახიობნი (აქტიორები)

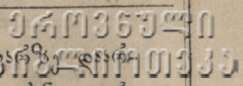
ქველი, საშუალო და ახალი დროისა

(შემდეგი *).

ტალიელებს ნამდვილი დრამატული წარმოდგენები ანა ჰქონათ მე თს უთმეცე საუკუნემდის; სამაგიეროთ იმით იცოდნენ სასულიერო ლიტანიების და დღესასწაულების გამართვა. სასულიერო პიესები

) იხილე «თეატრი» № 8.

მეთოთმეტე საუკუნისა (representazioni) კაცს აკვირებენ მამისების კაი მოძრაობით, ცუკვის, ტურნირების და ბრძოლების სამრავლით. ამ პიესებს თამაშობდნენ საუდრებში და კერძო სახლებში. ყველა ეს სდებოდა ფლორენციაში და მათ ჰმატრონობდა განათლებული ელვასი მედიკოსისა. საუკეთესო მხატვრები ხატავდნენ დეკორაციებს და ტანთაცმელს; მათემთავრები აკეთებდნენ მამისებს; უპირველესი სახელმწიფოს კაცნი სამოკნებით აძლევდნენ სარჯს საჯანგებო სანახავებისთვის. პიესების შინაარსის ამხსნელი ლებრეტები შემკობილნი იყენენ მშვენიერი ვინიეტებით და ჩინებულად დაბეჭდილნი.

სასულიერო ლიტანიები და სხვა სანახავეები ზოტოგადიანში, რასაკვირველია, მეთოთმეტე საუკუნემდისაც არსებობდნენ, მაგრამ იმათსე დ თითქმის არავითარი ცნობა არ არის დარჩენილი. მთვე ალოფანისისა და საბაოს სამართალთა კრებულში (1260 წ.) მოხსენებულია ერთ-გვარ სატირული თხზულებებზე, სახელად juegos per esearniu, და იქვე ნათქვამია, რომ კლერკებს შეუძლიათ სასულიერო პიესების წარმოდგენა, მაგრამ უთუოთ ქალაქებშია. ყველა დღესასწაულებში, რომლებიც იმართებოდნენ მეფეთა პატრიარქებთან, ყველაზე შესანიშნავი იყო 1461 წლისა. გამართული იყო სამი მოძრავი კონტენტრიული სამრგვლე, რომელიც ჰმატრავდა სამოთხეს, ანათებდნენ ბენდილიის ცუცხლით და მასში სწანდნენ მეფეები, წინასწარმეტყველნი და მართლნი.

ინგლისელების დრამატული პიესების სელთსწერებს სამშობლო ენაზე მხოლოდ მეთოთმეტე საუკუნეში შესვლებით. აქ უნდა შეგინებნოთ, რომ 1338 წლამდის, ე. ი. ედუარდ III მეფობამდის, ირანგული ენა, შეტანილი ინგლისში ვიღებდნენ დამპყრობელისაგან, იყო მთავარ ენად წარჩინებული ინგლისის საზოგადოებისა. მისტერებს მეთოთმეტე საუკუნეში ადგენდნენ ქარხანებში მუშა ხალხი, რომელთაც ჰქონდათ ამხანაგობა. ყოველ ამხანაგობას ჰქონდა თითო მოძრავი ოთხთავალიანი თეატრი, რომელშიაც იყო ორი ოთხი: ჰქვეით იყო სამართისფერო და ზევით სცენა. ეს თეატრი დაჰქონდა ხალხს და პატრონი იყო; მისვლისათნავე საყვირი აცნობებდა წარმოდგენის გამართვას. ჩვენ დრომდის შესახულა ერთი საბუთის წერილი მეთოთმეტე საუკუნისა, რომელშიაც მოყვანილია ანგარიში ერთი მისტერიისა. აქ მამისების, ტანთაცმელის და სხვა ხარჯის გუკრდით მოხსენებულია მსახიობთა შესახვის ხარჯიც რეპეტიტორებს დროს. როგორც იმავე წერილიდამ სხანს სხვა ტანისმოსისა და თეატრალურ გუთვნილებათა შორის იმათ ჰქონიათ: შესამოსი და ქუდები შავი ტყავისა მტარვალთათვის, ორი მიტრა კაიაფა და ანსასათვის, ექვსი ტყვი; წველები ეშმაკისათვის, რკინის ხაჩქანი ორთქლისათვის.

1486 წელში ინგლისის სელმწიფეთა გრემოტისა და მეფის დასი; გარდა ამისა კიდევ იყვნენ დასნი, გერცოგი ბუენგემისა და ოქსფორდას და ნორტუმბერლანდაის გრაფებისა; ყველა ეს დასნი სანდისხან თამაშობდნენ მეფის დასწრებით. მეთოთმეტე საუკუნის წარმოდგენებში მუსიკალურს მხარეს კისრულობდნენ მინისტრელები.

ნემეტების მისტერზენგებებს ისეთივე მნიშვნელობა ჰქონდათ, როგორც საფრანგეთში ტრუვერებს; მაგრამ პირველების ამხანაგობა განირჩეოდა მეორეთაგან უფრო კარგი განწყობილობით. ნემეტების მომღერლები ემორჩილებოდნენ ყველა კანონებს, წესებს ამხანაგობისას და დამნაშავენი ისჯებოდნენ. ყველა წევრი ამ საზოგადოებისა ე. ი. მსახიობი, გარდა თავის დანიშნულებისა სწავლობდა რომელსამე სელობას და ეს სრულიად არ უშლიდა მათ სელს ლიტერატურის ან მუსიკის შესწავლას. ყოველ საზოგადოებას ჰქონდა თავისი სეოლა, რომელიც მოიყრიდა სოლმე თავს ტრანსტირში, დღესასწაულებში კი—ეკლესიებში. სამი მასწავლებელი (Merkel) მადლობ ადგილიდამ უსწორებდნენ მასწავლებებს შეცდომებს; განსაკუთრებითი ყურადღება მიჰქცეული ჰქონდათ ლათინურს და სამშობლო ენას, გამთქმის სასუფთავს და სისწორეს და საფუძვლიანად სჯულის და ღებთა—თხზულების ცოდნას. ვინც ყველა ეს კარგად არ იცოდა, იმათ მოსწავლებად აღარებდნენ, და ვინც კი კარგად იცოდა—შეოლის მეტობრად. ზოტად აღიარებდნენ იმათ ვინც შეიძლება რომელიმე მუსიკალურ ტემპზე ღების დაწერას; მასწავლებლად (Meisrer) ნიშნავდნენ მათ ვისაც შეეძლო მუსიკის და სიტყვების დაწერა ერთად. მასწავლებელთა ნაწარმოებებს აფსებდნენ ამორჩეულნი პირნი და სანდისხა აკტორებს ავიდდობებდნენ კიდევ; პირველი ჟილდო იყო ვარცხლის ჯაჭვი მუდლიონით, მეფე დავითის სურათით, მეორე—უბრალო გვირგვინით.

(შედეგი იქნება).

ნ ა რ ე გ ი

როდისა ვართ ბედნიერი?

- როცა «მწიგნობარი არა დურგლობს და დურგალი არ მწიგნობრობს, შინაური არა გვიტრობს და გარეგანი არ გვიტრობრობს.
- როცა «ჩვენი ყურნალ-გაყოები პირადობას ვკვლავ ჰქმობენ და ჩვენს მრავალ საზოგადო საჭიკებზედ —ბასობენ.

ქართული
თეატრი

რატა ღრ-შირ გასეთს ღდაჩა აქეს
 რაი ყბა და რაი შირი
 და სიყენად არ სჭირდება
 არც ფარჩა და არც „შლასტირი“.

რატა «ხვენი დანის არტისტები
 ზაღას ხალხით სავსეს ჭკმნობენ
 და ყოველთვის თამაშის დრას
 დეფინიტურე არ აუქმობენ.

რატა «წერ-კითხვის გამკებულები»
 ხალხს ასწავლის წერ-კითხვას
 და თავიდაც იმობრებს
 ქვეყნისგან ღანძრავ-ვიცხვას.

რატა «ხალკადებს წინანდელად
 უნობათებს კვლავ «ხობათა»
 და აწ ღდაჩ ეხვესება
 შინსკვევთ მას შაბათი.

რატა «ხვენი ზანტა «იკურია»
 ცოტა უფრო გაცხადებს
 და სიდიდით ვერ აჯობებს
 აწ მას მანკის გაცხადებას».

რატა ჭხედავ «თავად-ზანაურთა
 სკალას» რამ წინ წაწეულა
 და ბავშვების ყური უღვთად
 იქ კვლავ ღდაჩ ასეულა.

ქალი უნდა იყოს ნასწავლი და არა მხოლოდ
 * * *
 რამდენსამე საათს ქალითან ღაპარაკი შესაძლებელია მხო-
 ლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც ერთსა და იმავე სიტყვას გაი-
 მეორებ რამდენჯერმე.
 * * *
 ჭკვიანს კაცს ქალის წერომის არ უშინიან, და ასევე
 უფრო ჭკვიანია ის ვინც ამ წერომას ურიდება.
 * * *
 შეყვარებული ქალის გული არის ოქროს ცაძარი, რო-
 მეღშიაც ნედავთ... თინის გერს.
 * * *
 სიყვარული იგივე ყვავილია (ავათმყოფობა): რამდენათაც
 გვიან შეგნდება, იმდენად საშიშია.
 * * *
 ღამაჲ ქალითან ყმაწვილი კაცი წენარს მდიდარს ჭკავს,
 მოხუცი კი — უსწინდისო მთხოვარს.
 * * *
 თუ ქალისათვის ვუდი გინდა, ნება მიეცი მას იმოქმედოს
 ისე, როგორც თვითონა ჭსურს.
 * * *
 ქალი რომ სიბერეში შევა... ქალს მაშინ უმეგობრდება.
 * * *
 ქალი, რომელიც ზშირად წითლდება... ნაცადია.

საარსული აფორიზმები

ქალმა რომ ათასი ბოლოც მოქმედებაც ჩაიდინოს, მაინც
 არ შეიძლება მისი ცემა... ვარდიოც! ქალის ცემა ჭკავს ფქვი-
 ლით სავსე ტომრის ბერტყას: რაც ვარგია ხელიდან წავა, უფარ-
 გისი კი დარჩება, (ე. ი. ფქვილს ქარი წაიღებს, ქაჯოს დასჯოვებს.
 * * *
 ქალი ემსგავსება კაცის აჩრდილს; თუ გაჟიდე-გაგმცე-
 ვა და თუ გაეცეო თან მოგსდევს.
 * * *

თელავი ი. ვ — ნაქეს. თქვენ, ბაჯონო, ქერა ქალის ეშხს
 მოუტაცინებართ და მოგდომნით „მონვეენა წელისა მის ხარ-
 ნარ მსუქან ჯანისა!“
 თუ საწყინოდ არ დაგრჩებთ, ძრიელ გარყვნილი გემო-
 ვნება ამ გვარი ღეჭსი. ნარნარი და მსუქანი ისე არ ითქმის
 ერთად, როგორც არ ითქმის:
 მე მზერა მინდა:
 ერთის სულელი თავისა
 და სიბრძნით სავსე სახისა...
 რედაქტორი და გამომცემელი ვ. აბაშიძე.

გ ა ნ ც ხ ა ღ ე ბ ა ნ ი

გასეთი „ათეატრის“ ფასი
 სექტემბრიდამ იანვრამდე — 2 მანათი.
 რედაქციის ადრესი: Базарная улица,
 доиъ Тамамшевой, № 16.

სადგომი წერა-კითხვის გამავრცელე-
 ბელი საზოგადოებისა ქართველთა შო-
 რის გადატანილ იქმნა მიხეილის ქუჩიდ-
 გან ბანკის შესაბრუნებად (Банковскій
 переулокъ).
 (2—3)